

Cultures

TEATRE | MÚSICA | LLETRES | DANSA | ART | TRADICIONS | CINE | TELEVISIÓ

REVISIÓ HISTÒRICA ■ Companys va declarar l'Estat Català dins la República Federal Espanyola i l'aleshores diputat Tarradellas hauria volgut que s'hagués abtingut del gest perquè significava supeditar la política catalana a l'espanyola. Joan Esculies exposa en el llibre «Evitar l'error de Companys!» una tesi que redibuixa alguns elements de la figura de qui va ser el primer president de la Generalitat després de la mort de Franco

Un llibre de Joan Esculies reivindica l'opció catalanista de Tarradellas l'octubre del 34

► L'historiador manresà oposa l'actitud del futur líder de la Generalitat a la de Companys en proclamar l'Estat Català

TONI MATA I RIU | BELLATERRA

■ Pot semblar una provocació per a l'imaginari catalanista, però Josep Tarradellas tenia una visió més sobiranista del país que Lluís Companys quan aquest, en la seva condició de president de la Generalitat, va proclamar l'Estat Català el 6 d'octubre del 1934. L'historiador Joan Esculies (Manresa, 1976) defensa aquesta tesi al llibre *Evitar l'error de Companys! Tarradellas i la lliçó dels Fets d'Octubre* (Edicions de 1984): «bona part de la política posterior de Tarradellas es basa en el que va passar en aquella data».

Fa uns dies es van complir 80 anys dels fets que van portar Companys a la presó. El principal responsable del govern va declarar l'Estat Català dins la República Federal Espanyola, però el seu homònim espanyol va reaccionar amb fermesa i, al cap d'unes hores, va detenir tot l'executiu a Barcelona. El president i la resta del gabinet, a excepció del conseller de Governació, Josep Dencàs, que va marxar a França, van ser inicialment confinats al Vaixell Uruguai amb una condemna de trenta anys. La victòria del Front d'Esquerres en les eleccions del 36 va motivar l'alliberament de Companys i els altres arrestats, tot i que aquell mateix juliol va esclatar la guerra civil i la seva sort va canviar de nou.

«Els Fets d'Octubre del 34 serveixen a Tarradellas per explicar que Catalunya és un tot i que els partits catalans han de tenir lleialtat a Catalunya per parlar de tu a tu amb el govern espanyol», explica Esculies, i remarca que «el que criticava el posterior president de la Generalitat a Companys era que s'havia alineat amb una part de l'oposició espanyola, parlant de partit a partit, i així havia supeditat la política catalana a l'estatal».

La imminència del triomf franquista el 1939 va obligar l'un i l'altre a creuar la frontera, però si l'exili de Tarradellas va culminar a la mort del dictador i es va convertir en el primer president de la Generalitat restaurada, el de Companys va acabar abruptament el 15 d'octubre del 1940 quan va morir afusellat al castell de Montjuïc. La cre-

ació per a la posteritat del màrtir catalanista estava servida.

Joan Esculies va publicar fa dos anys *Josep Tarradellas. Dels orígens a la República (1899-1936)* (Edicions Dau), un treball que li va fer conèixer a fons l'itinerari personal, professional i polític del dirigent durant els convulsos anys 30 del segle passat. L'origen del nou volum, però, també té un altre desllorigador: «fent la biografia de Josep Andreu Abelló -qui va ser polític abans de la guerra i durant la democràcia postfranquista- he vist que la seva relació amb Tarradellas va ser fluctuant. Abelló creia que els partits catalans havien de participar en la política espanyola, tal com es pot llegir en la seva correspondència, però el seu interlocutor epistolar no».

Exemple dels oposats punts de vista que defensaven uns i altres són els moviments que duïen a terme a l'exili. «Cada cop que es creava una nova plataforma, Abelló era del parer que la Generalitat s'hi havia de sumar, i Tarradellas opinava el contrari», apunta l'escriptor manresà. «La proclama del 6 d'octubre del 1934 supeditava la dinàmica catalana a l'espanyola», afegeix. «Companys, anunciant l'Estat Català, donava resposta als sectors separatistes d'ERC, però també a la revolució socialista de l'estat. Així, si aquesta opció triomfava a Espanya, Catalunya guanyava; en cas contrari, Catalunya també perdria», anota Esculies.

La revisió historiogràfica ha dispensat a l'actitud de Josep Tarradellas el significat més adient a la coloració política del qui puntualment s'alimenta de la seva biografia. «Ell va ser contrari a la proclamació de l'Estat Català, però no en un sentit presentista, com avui ho farien el PP o el PSC a Catalu-

L'historiador manresà Joan Esculies

nya, com a sucursals de partits espanyols, argüint que Tarradellas no es volia saltar la legalitat. El que pensava era que Catalunya no havia de prendre part en l'enrenou de la política espanyola».

Un cop a l'exili, i com a secretari general d'ERC, «Tarradellas va posar en pràctica aquesta lliçó dels Fets d'Octubre a l'hora de participar en les plataformes republicanes antifranquistes». A diferència del Partit Nacionalista Basc (PNB), que no va donar els seus recursos al govern republicà, «ERC va quedar devastada perquè abans de creuar la frontera Negrín va dir a Companys que li havia de lliurar tots els fons de la Generalitat, ja que la guerra continuava, i el president català hi va accedir a canvi de la promesa de tenir poder de decisió. La filosofia de Tarradellas durant aquests anys va ser de donar suport al govern espanyol a l'exili des de la distància, i fent

que els partits catalans exercissin la seva política pròpia».

Josep Tarradellas va ser escollit president de la Generalitat a l'exili l'any 1954, i des d'aleshores «encara es nota més la seva posició de no vincular-se a la dinàmica espanyola. Amb el pas dels anys, aquest discurs es va revelar molt útil perquè així, en el tracte de govern a govern, tot havia de passar per les seves mans. Si no, hauria quedat en un segon terme».

Esculies afirma que «Tarradellas anava dient a tothom que no faria el mateix que Companys, i això no té res a veure amb saltar-se o no saltar-se la legalitat. Però cadascú entén Tarradellas com li dóna la gana». En aquest sentit, cita el cas de Josep Benet. «Com a historiador, la seva interpretació queda influïda pel fet que ell també va fer política i Tarradellas va ser el seu opositor», assegura. «Jo no pretenc salvar ni condemnar Tarradellas,

Dues guerres i quatre novetats

► La producció editorial de Joan Esculies suma quatre llibres aquest any, tres dels quals són resultat de la coincidència durant el 2014 de diverses efemèrides històriques. Juntament amb Joaquim Albareda, va publicar fa uns mesos «La guerra de 1714. La clau catalana d'un conflicte mundial» (Pòrtic), un llibre divulgatiu sobre la guerra de Successió i la seva incidència a Catalunya. Amb David Martínez Fiol va treure «12.000! Els catalans a la Primera Guerra Mundial» (Ara Llibres), quan fa un segle de l'inici del conflicte. La tercera commemoració són els 80 anys dels Fets d'Octubre amb el llibre ressenyat en aquesta pàgina. La darrera novetat d'Esculies és «Via fora, lladres! El separatisme català i el teatre patriòtic», que també surt amb el segell Edicions de 1984.

només vull fer una mirada als fets el més neta possible, posar els punts sobre les is, i en el cas d'aquest personatge, hi ha molts interessos que en contaminen l'anàlisi. Amb Pujol passarà igual».

El 6 d'octubre del 1934, Tarradellas va estar tota la tarda al seu despatx d'agent de comerç, un ofici que li va proporcionar una posició econòmica solvent, i va sopar en un local del mateix edifici del carrer de la Tapineria de Barcelona. Però a la nit, avisat de la proclama de Companys, va anar al Palau de la Generalitat i un tiroteig el va retenir a dins, on va ser detingut com la resta de diputats. El captiveri de qui havia estat la mà dreta de Macià va ser breu, però el recel envers Companys -«creia que l'havia espifat molt»- va perviure.

En el debat sobre el procés sobiranista que viu Catalunya s'està fent una mirada als Fets d'Octubre per anticipar com es podrien desenvolupar els esdeveniments si Artur Mas arribés a proclamar la independència del país. Esculies, però, és del parer que «no es pot extrapolar, la situació és diferent».